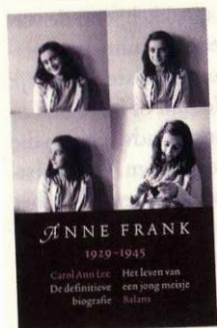

ZE ZOU NU TACHTIG WORDEN

p. 70-71

DOOR HANS RENDERS

Vrij Nederland
 12-9-2009

DRIE MAANDEN VOOR HAAR ZESTIENDE VERJAARDAG stierf Anne Frank in het concentratiekamp Bergen-Belsen, alleen. Haar negentienjarige zus Margot was kort daarvoor in hetzelfde kamp overleden en Anne

ging ervan uit dat haar ouders in Polen vergast waren. Dat was maar half waar. Otto Frank, haar vader, was op dat moment al twee maanden terug uit Auschwitz en wanhopig op zoek naar zijn dochters.

In 1998 verschenen twee biografieën van Anne Frank: een van de Oostenrijkse historica Melissa Müller en een van de Britse Carol Ann Lee. Gek genoeg was tot op dat moment nooit eerder een volwaardige biografie van de wereldberoemde Anne verschenen. Nu presenteert Lee een nieuwe editie van haar boek onder de ronkende toevoeging 'De definitieve biografie'. In de tussentijd heeft zij ook de biografie van Otto Frank ge-

publiceerd, en uit dat onderzoek heeft ze inderdaad feiten en feitjes gedestilleerd die niet in Annes biografie uit 1998 staan. Zo weten we nu nog beter dat het huwelijk tussen Annes ouders Otto en Edith slecht was en dat een grammofoon die bij gelegenheid van Annes geboorte in 1929 aan haar buurmeisjes in Frankfurt werd gegeven, nog steeds functioneert. Maar ook dat Anne in Amsterdam naar de synagoge ging en godsdienstonderwijs kreeg. En de belangrijkste toevoeging is de nadere invulling van de door Anne in haar dagboek zo liefdevol beschreven Peter Schiff. Hij werd in het dagboek het geïdealiseerde object van haar ontluikende seksuele verlangens. Pas in 2008 meldde zich een vriend van de in 1945 in Dachau overleden Peter, waardoor we nu voor het eerst iets meer over hem lezen en zelfs een foto te zien krijgen.

Het einde van Anne Frank is niet alleen dramatisch, maar ook allesbepalend voor haar postume reputatie. Carol Ann Lee begint haar boek met de bevrijding van Bergen-Belsen en de gruweligheden die daar aangetroffen werden. Vanuit een compositorisch perspectief is dat een sterk begin, want in het vervolg van haar boek maakt ze duidelijk hoe ontzettend 'Duits' de familie Frank was. Bergen-Belsen maakte niet alleen een einde aan het leven van Margot en Anne Frank, maar ook aan het overheersende beeld dat in Europa van Duitsland bestond: het beschaafde land van Goethe en Heine. Lee beschrijft hoe de familie Frank geworteld was in de Duitse cultuur van het *Bürgertum*: een geassimileerde joodse familie, dol op literatuur, kinderen op het gymnasium en succesvol in het zakenleven. Vader Otto beproefde zijn geluk eerst in de Verenigde Staten en met een andere verloofde voordat hij in Duitsland en vanwege de dreiging van het nazisme vanaf 1933 in Nederland een bestaan met Edith opbouwde.

Het leven in Amsterdam was goed totdat de oorlog uitbrak. De familie Frank, vooral Edith,

was pessimistisch over het lot dat de Joden te wachten stond. Toen het de Joden in de tweede helft van 1941 als gevolg van een serie maatregelen in feite verboden werd zich in het openbaar te manifesteren, was de tijd om te handelen aangebroken. Emigratie naar de Verenigde Staten lukte niet, dus werd het onderduikplan gemaakt, compleet met het verborgen en tegenwoordig toeristisch zo aantrekkelijke achterhuis aan de Prinsengracht in Amsterdam. Toen Margot op 5 juli 1942 het bevel kreeg zich te melden voor deportatie naar een Duits werk-kamp, was dat de aanleiding om met de hele familie onder te duiken, samen met de familie Van Pels en de (gescheiden) vrijgezel Fritz Pfeffer. Het verhaal is verder bekend. Ondanks de perfecte organisatie van deze onderduik, met hulp van personeel van Otto's handelsbedrijf, liep het mis omdat ze verraden werden. De familie is via Westerbork afgevoerd naar Auschwitz. De twee meisjes, daarvoor door Mengele zelf geselecteerd, zijn daarna doorgestuurd naar Bergen-Belsen. Het achterhuis werd leeggehaald. Toen twee van hun verzorgsters later teruggingen, vonden ze op de grond het dagboek van Anne. Drie jaar na de bevrijding las Jan Romijn het door Otto bewerkte dagboek en schreef er een enthousiast stukje over in *Het Parool*. Uitgeverij Contact zag hierin aanleiding het dagboek uit te geven. Annes postume zegetocht was begonnen. Aan Carol Ann Lee komt de eer toe dat ze het korte leven van Anne met veel gevoel voor drama beschreven heeft; in deze nieuwe editie heeft ze dat nog preciezer gedaan dan tien jaar geleden. En dat verbaast ons niet, want Carol Ann Lee is de laatste jaren ook succesvol als schrijfster van historische romans waarin de emoties over liefde en verraad hoog op-laaieren.

Carol Ann Lee, 'Anne Frank 1929-1945; het leven van een jong meisje. De definitieve biografie', Balans, 335 pagina's, €19,95